

УДК 378.147.091.33

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/45-2-26>

Світлана ОНИСЕНКО,

orcid.org/0000-0002-5209-0306

кандидат філологічних наук,

асистент кафедри мовної підготовки

Навчально-наукового центру «Інститут біології та медицини»

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

(Київ, Україна) *svitlana.onysenko@gmail.com*

ТЕМА «МОЯ МАЙБУТНЯ ПРОФЕСІЯ» В МЕЖАХ КУРСУ «ІНОЗЕМНА МОВА (УКРАЇНСЬКА МОВА) ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ» ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Сьогодні заклади вищої освіти України забезпечують освітніми послугами значну кількість іноземних громадян. У цьому зв'язку існує потреба в наданні високоякісних освітніх послуг, зокрема, у сфері підготовки студентів медичних спеціальностей. Студенти-медики з інших країн вивчають українську мову як іноземну з метою провадження ними навчальної діяльності під час практичних занять в університетських клініках, а також під час проходження медичної практики в українських медичних закладах. Проте в роботі з іномовними студентами викладачі української мови як іноземної змушені стикатися з певними труднощами, як-от брак аудиторних годин, відсутність або обмеженість природного україномовного середовища в деяких містах України, часта необхідність навчатися дистанційно тощо. Тому актуальним завданням є розробка докладних планів занять з української мови як іноземної, зокрема, за професійним спрямуванням за визначеними навчальною програмою темами, що полегшить роботу викладачів та підвищить рівень професійної підготовки іноземних студентів, які навчаються в Україні.

У статті запропоновано орієнтовний план заняття на тему «Моя майбутня професія» в межах курсу «Іноземна мова (українська мова) за професійним спрямуванням». Запропонована структура уроку містить традиційні елементи, але може бути змінена й доповнена залежно від мети й завдань викладача. Центральним елементом уроку виступає навчальний текст професійної тематики. У межах роботи з навчальним текстом запропоновано дотекстові та післятекстові завдання. План заняття охоплює такі етапи, як вивчення нової лексики; робота з лексико-граматичним матеріалом; робота з опорою на текст; самостійна робота студента. Матеріал уроку спрямований на розвиток лексично-граматичних і мовленнєвих навичок іноземних студентів і орієнтований на викладачів української мови як іноземної та української мови як іноземної за професійним спрямуванням.

Ключові слова: українська мова як іноземна, професійна підготовка, іноземні студенти, медичні спеціальності, план заняття.

Svitlana ONYSENKO,

orcid.org/0000-0002-5209-0306

Candidate of Philological Sciences,

Assistant at the Department of Language Training

Institute of Biology and Medicine of Taras Shevchenko National University of Kyiv

(Kyiv, Ukraine) *svitlana.onysenko@gmail.com*

TOPIC «MY FUTURE PROFESSION» WITHIN THE COURSE «FOREIGN LANGUAGE (UKRAINIAN) FOR PROFESSIONAL PURPOSES» IN TRAINING OF FOREIGN STUDENTS OF MEDICAL SPECIALTIES

Today, higher education institutions in Ukraine provide a significant number of foreign citizens with educational services. In this regard, there is a need to provide high quality educational services, in particular in the field of training medical students. Medical students from other countries study Ukrainian as a foreign language with their educational activities during practical classes in university clinics, as well as during medical practice in Ukrainian medical institutions. However, when working with other students, teachers of Ukrainian as a foreign language face certain difficulties, such as lack of classroom hours or limited natural Ukrainian-speaking environment in some cities of Ukraine, necessarily of distance learning. Therefore, the urgent task is to develop detailed plans for the Ukrainian language as a foreign language, in particular on professional perception, on certain topics of the curriculum, which increase the level of professional training of foreign students studying in Ukraine.

The article offers a lesson plan on «My future profession» in the course «Foreign language (Ukrainian) for professional purposes». The proposed structure of the lesson contains traditional elements, but can be changed and supplemented depending on the purpose of the teacher. The central element of the lesson is the educational text of professional topics.

Pre-text and post-text tasks are offered within the framework of work with the educational text. The lesson plan covers such stages as learning new vocabulary; work with lexical and grammatical material; work based on the text; independent work of student. The material of the teacher's lesson is aimed at the development of lexical, grammatical and speech skills of foreign students and is aimed at teachers of such disciplines as «Ukrainian as a foreign language» and «Ukrainian as a foreign language for professional purposes».

Key words: *Ukrainian as a foreign language; professional training; foreign students; medical specialties; lesson plan.*

Постановка проблеми. У вищих навчальних закладах України здобувають освіту багато іноземних громадян. За даними, опублікованими на сайті Міністерства освіти і науки України, іноземці можуть навчатися в понад двохстах сорока вищих навчальних закладах нашої держави і здобувати вищу освіту за різними спеціальностями. Щорічно навчальні заклади України запрошують студентів з більш ніж ста п'ятдесяти країн. В умовах академічної мобільності студентів з усього світу важливим завданням постає підвищення конкурентоспроможності української системи освіти на світовому ринку надання освітніх послуг. Особливо актуальне нині навчання на медичні спеціальності. Українські освітні програми спрямовані на якісну підготовку висококваліфікованих і компетентних фахівців-медиків. Так, у проєкті освітньо-професійної програми «Medicine / Медицина» зі спеціальності 222 «Медицина» в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» Київського національного університету Тараса Шевченка зазначено, що мета програми – це «підготовка висококваліфікованих фахівців <...>, здатних використовувати знання, уміння, навички та розуміння для вирішення типових задач діяльності лікаря в галузі охорони здоров'я, здійснювати відповідні функції, вирішувати певні проблеми й завдання діяльності» (Освітньо-професійна програма, 2022: 22). Відповідно до Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 25 квітня 2019 року заклади освіти повинні забезпечувати обов'язкове вивчення державної мови «в обсязі, що дає змогу провадити професійну діяльність у вибраній галузі з використанням державної мови», а також створювати іноземцям належні умови для вивчення державної мови (Про забезпечення функціонування, 2019). Хоча мова навчання іноземних студентів за вказаною програмою – англійська, проте студенти-медики вивчають українську мову як іноземну з метою провадження ними навчальної діяльності під час практичних занять в університетських клініках, а також під час проходження медичної практики в українських медичних закладах. Наприклад, навчальна дисципліна «Іноземна мова (українська мова) за професійним спрямуванням» покликана «сформувати в іноземних студентів навички гово-

ріння, аудіювання, читання й письма українською мовою в професійній галузі спілкування, що стане базою для підготовки студентів до проходження практики в медичних закладах» (The Work Program, 2021: 3). Однак у своїй роботі з іноземними студентами викладачі української мови як іноземної стикаються з низкою труднощів. Це, зокрема, брак аудиторних годин, відсутність або обмеженість природного україномовного середовища в деяких містах України, часта сьогодні необхідність навчатися дистанційно тощо. Тому актуальним завданням є розробка докладних планів занять з української мови як іноземної, зокрема, за професійним спрямуванням за визначеними навчальною програмою темами, що полегшить роботу викладача та підвищить рівень професійної підготовки іноземних студентів, які навчаються в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані з вивченням української мови як іноземної у площині підготовки до професійної діяльності, хвилює багатьох сучасних науковців. Зокрема, І. Мельничук і М. Пашко розкривають основні принципи формування україномовної професійної компетентності студентів-іноземців медичних спеціальностей: «забезпечення мотивації студентів-іноземців до опанування української мови як засобу професійного спілкування впродовж навчання та клінічної практики; використання інтерактивних технологій для формування особистісно-розвивального освітнього середовища з метою вдосконалення теоретичної підготовки іноземних студентів українською мовою, а також набуття комунікативних умінь і навичок, необхідних у майбутній професійній діяльності лікаря» (Мельничук, Пашко, 2020: 30).

І. Левенок акцентує увагу на професійно орієнтованому тексті як основному засобі формування мовнокомунікативних навичок іноземних студентів-медиків (Левенок, 2018). І. Кушнір зосереджує увагу на дискурсному підході до навчання іноземних студентів медичних спеціальностей, які опановують українську мову з метою професійного спілкування (Кушнір, 2020). Дослідниця, зокрема, наполягає, що «до предметного змісту системи навчання УМІ необхідно включити такі комунікативні зразки, які є складниками медичного

дискурсу» (Кушнір, 2020: 38). Необхідність навчати й навчатися дистанційно зумовлює науковий інтерес до інтерактивних методів вивчення мови, відеоматеріалів, онлайн-технологій тощо (Солодюк, 2018). Таким чином, теоретичне осмислення формування комунікативних навичок студентів-іноземців поступово набуває обертів. Натомість бракує публікацій, у яких запропоновано шляхи практичної реалізації навчання іноземних студентів української мови як мови професійного спілкування. Так, Т. Мельник пропонує комплекс практичних завдань, спрямованих на вироблення професійно зорієнтованих комунікативних навичок. Практичний матеріал авторки зорієнтований, зокрема, на розвиток діалогічного мовлення, необхідного для майбутнього спілкування з пацієнтом (Мельник, 2019). І. Линчак пропонує навчальний матеріал для поліпшення фонетичних навичок студентів-інокомунікантів, зокрема, дає докладні рекомендації щодо застосування українських скоромовок і чистомовок на заняттях з української мови для іноземних слухачів (Линчак, 2020). Водночас варто відзначити зусилля, що їх докладають вищі навчальні заклади України, у стінах яких навчаються іноземні студенти. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України, Ужгородський національний університет, Київський національний університет імені Тараса Шевченка та інші активно працюють над створенням підручників і посібників з української мови за професійним спрямуванням, теорії і практики професійної мовної комунікації тощо (Т. О. Лях «Українська мова як іноземна: Професійне мовлення» (Ужгород, 2018 р.); О. Ю. Федько «Ukrainian language (for professional purposes): Textbook for the English speaking students of the 1 course speciality “Medicine”» (Запоріжжя, 2018); Т. М. Алексеєнко, Л. І. Васецька, І. М. Кушнір «Професійне спілкування: Лікар – хворий. Посібник для іноземних студентів-медиків (англомовної форми навчання)» (Харків, 2019 р.); О. К. Курдіш, В. Г. Хоперія, О. І. Харченко «Українська мова: Основи професійного спілкування» (Київ, 2020 р.)).

Отже, мета цієї роботи – розробити практичне заняття з дисципліни «Іноземна мова (українська мова) за професійним спрямуванням» на тему «Моя майбутня професія» для іноземних студентів медичних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу. Практичне заняття на тему «Моя майбутня професія» може бути застосоване для навчання іноземних сту-

дентів різних медичних спеціальностей. Запропонована структура уроку містить традиційні елементи, але може бути змінена й доповнена залежно від мети й завдань викладача.

Центральним елементом заняття буде текст професійного спрямування – розповідь студента/студентки про те, лікарем якої спеціальності він/вона буде після закінчення університету. Важливість опрацювання іноземними здобувачами освіти професійно орієнтованих та адаптованих текстів відзначають багато дослідників. Так, на думку І. Левенка, «дотримання культури роботи з професійно орієнтованими текстами сприяє формуванню мовнокомунікативних навичок іноземних студентів медичних спеціальностей, а в подальшому – і комунікативної компетентності» (Левенок, 2018: 115). У межах роботи з навчальним текстом можуть бути застосовані дотекстові та післятекстові завдання. Основне завдання дотекстових вправ – розширення словникового запасу студентів. Післятекстові завдання покликані допомогти іноземним комунікантам навчитися правильно говорити та писати.

Насамперед вважаємо за необхідне на кожному занятті вивчати нові лексеми, пов'язані з темою уроку. Наявність необхідного запасу слів дасть змогу іноземним студентам застосовувати їх у мовленні, зокрема професійному. У межах заняття про професію лікаря доречним буде вивчити назви лікарських спеціальностей.

І. Вивчення нової лексики.

І. Прочитайте назви лікарських спеціальностей, запишіть переклад нових слів.

Спеціальність

Переклад

гастроентеролог
гінеколог
дерматолог
кардіолог
оториноларинголог (ЛОР)
онколог
уролог
невропатолог
офтальмолог
ендокринолог
стоматолог
хірург
терапевт
педіатр

Один з помічних методів запам'ятовування нових слів – використання їх у межах речення, яке студент / студентка має сформулювати самостійно на основі вже наявних знань. Відокремлене заучування окремих лексем не матиме належної ефективності без розуміння, як вживати те чи те слово. Тому наступним завданням може бути

придумати й записати одне-два речення з використанням вивченого слова. Ця вправа може бути задана також як домашнє завдання.

II. Робота з лексико-граматичним матеріалом.

Грамматика української мови досить складна, тому важливо на кожному занятті більшою чи меншою мірою охоплювати релевантні граматичні теми. У межах цього уроку та з огляду на тематику тексту, з яким студенти працюватимуть надалі, варто розглянути утворення та функціонування орудного відмінка іменників.

Наступний етап – повторення особових форм дієслова.

1. Поставте дієслово «лікувати» у правильну форму.

- Я ... Ми ...
- Ти ... Ви ...
- Він / вона ... Вони ...

2. Прочитайте і перекладіть діалог. Зверніть увагу на виділені закінчення іменників.

- Ким ти будеш, коли закінчиш університет?
- Коли я закінчу університет, я буду лікарем.
- Яким лікарем ти будеш?
- Я буду хірургом.

3. Сформууйте 14 речень, користуючись таблицею. Наприклад: Коли я закінчу університет, я буду гастроентерологом.

Коли я закінчу університет,	я буду	гастроентеролог гінеколог дерматолог кардіолог оториноларинголог онколог уролог невропатолог офтальмолог ендокринолог стоматолог	+ <u>ОМ</u>
Коли він/вона закінчить університет,	він/вона буде	хірург терапевт педіатр	

Такою таблицею-конструктором зручно користуватися з метою залучення студентів до групової роботи. Викладач може по черзі запитувати, яким спеціалістом буде той чи той студент, при цьому кожен має відповісти не лише про себе, а й про попереднього учасника бесіди. Наприклад:

– Каріме, ким ти будеш, коли закінчиш університет? – Коли я закінчу університет, я буду

педіатром. – Фатіме, ким ти будеш, коли закінчиш університет? – Коли я закінчу університет, я буду гінекологом. – А ким буде Карім? – Коли він закінчить університет, він буде педіатром.

Таким чином активізується увага студентів до матеріалу, що вивчається, за рахунок колективної діяльності та уваги до кожного особисто. Таку вправу зазвичай виконують охоче, вона сприяє налаштуванню аудиторії на комунікацію, а багаторазові повторення стереотипних запитань і відповідей допомагають запам'ятовуванню синтаксичних конструкцій.

III. Робота з текстом.

До основних матеріалів для розвитку різних видів мовленнєвої діяльності належать тематичні тексти та діалоги. Робота з текстом ефективна у вивченні нових лексичних одиниць, відпрацюванні синтаксичних конструкцій, виробленні навичок розуміння іншомовного тексту.

1. Прочитайте текст.

Мене звали Алі. Мені 20 років. Я з Ірану. Зараз я живу в Україні. Я навчаюся в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. Я буду лікарем.

Професія лікаря важлива і складна. Лікарі допомагають людям. Є різні спеціальності: терапевт, педіатр, хірург, офтальмолог, оториноларинголог, стоматолог, невропатолог, кардіолог, ендокринолог, уролог, гінеколог тощо. Офтальмолог лікує очі, стоматолог – зуби, уролог – нирки, кардіолог – серце, хірург оперує.

Зараз я – студент другого курсу. Коли я закінчу університет, я буду ендокринологом.

Післятекстова робота забезпечує систематизацію лексично-граматичних знань. Після прочитання тексту ефективно пропрацювати на його основі вивчені слова та навчитися їх використовувати в синтаксичних конструкціях.

2. Доповніть речення відповідно до прочитаного тексту:

- 1) Професія лікаря ...
- 2) Лікарі допомагають ...
- 3) Є різні спеціальності: ...
- 4) Коли я закінчу університет, ...

Серед найпростіших і водночас найефективніших вправ, побудованих на основі навчального тексту, вважаємо відповіді на запитання до тексту. Відповідаючи на запитання, студенти вчать осмислювати та аналізувати отриману інформацію,

будувати відповіді граматично правильно і доцільно відповідно до теми бесіди, а також закріплюють у пам'яті вивчений лексичний матеріал.

3. Дайте відповіді на запитання до прочитаного тексту:

- 1) Скільки років Алі?
- 2) Звідки Алі?
- 3) Де він живе?
- 4) Де він навчається?
- 5) Що роблять лікарі?
- 6) Що лікує офтальмолог?
- 7) Що лікує стоматолог?
- 8) Що лікує уролог?
- 9) Що лікує кардіолог?
- 10) Ким він буде, коли закінчить університет?

Домашнім завданням до такого заняття варто вибрати вивчення наведеного тексту напам'ять з певними модифікаціями відповідно до персональних даних кожного студента. Вважаємо заучування нескладних текстів на ранньому етапі

вивчення іноземної мови дуже корисним, а вміння студента коротко розповісти про свою майбутню спеціальність – важливим складником мовної підготовки висококваліфікованих фахівців медичних спеціальностей.

Висновки. Відповідно до необхідності забезпечення високої якості освіти в навчальних закладах України, в яких здобувають знання іноземні громадяни, існує потреба в наданні високоякісних освітніх послуг, зокрема у сфері підготовки студентів медичних спеціальностей. У цьому зв'язку актуальна розробка практичних занять з української мови як іноземної у площині професійної підготовки. У статті подано короткий план уроку на тему «Моя майбутня професія» в межах курсу «Іноземна мова (українська мова) за професійним спрямуванням». Матеріал уроку спрямований на розвиток лексично-граматичних і мовленнєвих навичок. План заняття охоплює як роботу з текстом, так і з комунікативним матеріалом, а також передбачає самостійну роботу здобувачів освіти. Представлений урок орієнтований на студентів-іноземців різних медичних спеціальностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кушнір І. Дискурсний підхід у системі навчання української мови іноземних студентів медичних спеціальностей. *Освітологічний дискурс*. 2020. № 3 (30). С. 37–52. URL: <https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/735/600> (дата звернення: 13.10.2021).
2. Левенок І. Професійно орієнтований текст як засіб формування мовнокомунікативних навичок іноземних студентів медичних спеціальностей. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2018. № 4 (78). С. 112–123. URL : <https://pedscience.sspu.sumy.ua/wp-content/uploads/2018/09/13.pdf> (дата звернення: 21.11.2021).
3. Линчак І. Українські скоромовки як засіб удосконалення фонетичних навичок студентів-інокомунікантів. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 31. Т. 2. 2020. С. 120–127.
4. Мельник Т. П. Формування професійно зорієнтованих комунікативних навичок студентів-іноземців медичних спеціальностей у процесі вивчення української мови як іноземної. *Медична освіта*. 2019. № 3. С. 75–78. URL : https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/med_osvita/article/view/10511/10153 (дата звернення: 17.10.2021).
5. Мельничук І., Пашко М. Формування україномовної професійної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей засобами інтерактивних технологій. *Наукові записки. Серія «Педагогічні науки»*. 2020. Вип. 189. С. 29–33. <https://pednauk.cuspu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/571/512> (дата звернення: 10.12.2021).
6. Освітньо-професійна програма «Medicine / Медицина» (мова навчання англійська) : Проект. URL : https://biology.knu.ua/images/stories/Napryamy_pidgotovky/Medicine_ENG/Project_2022_EPP_MEDICINE_in_English_compressed.pdf (дата звернення: 02.12.2021).
7. Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України № 2704-VIII від 25 квіт. 2019 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (дата звернення: 07.11.2021).
8. Солодюк Н. В. Інтерактивні методи навчання в процесі викладання української мови як іноземної. *Актуальні проблеми навчання іноземних студентів* : матеріали міжвузівської наук.-практ. конф., м. Дніпро, 2018. 180 с. С. 102–103. URL : http://repo.dma.dp.ua/3877/1/%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8%202018_102-103.pdf (дата звернення: 08.11.2021).
9. The Work Program of the Academic Discipline Foreign Language (Ukrainian) for Professional Purposes. URL : https://biology.knu.ua/images/stories/Napryamy_pidgotovky/Medicine_ENG/Program/2021/2021_Foreign_language_Ukrainian_for_prof_purposes_2sem_compressed.pdf (дата звернення: 02.12.2021).

REFERENCES

1. Kushnir I. Dyskursnyi pidkhid u systemi navchannia ukrainskoi movy inozemnykh studentiv medychnykh spetsialnostei [Discourse approach in the system of training of the ukrainian language of foreign students of medical specialties]. *Osvitolohichni dyskurs*, 2020, Nr 3 (30), pp. 37–52. [In Ukrainian].
2. Levenok I. Profesiino oriientovanyi tekst yak zasib formuvannia movnokomunikatyvnykh navychok inozemnykh studentiv medychnykh spetsialnostei [Professionally oriented text as a way of language and communicative skills formation in foreign medical students]. *Pedagogical sciences: Theory, history, innovative technologies*, 2018, Nr 4 (78), pp. 112–123. [In Ukrainian].

3. Lynchak I. Ukrainski skoromovky yak zasib udoskonalennia fonetychnykh navychok studentiv-inokomunikantiv [Ukrainian tongue twisters as a means of improving the phonetic skills of students-foreign communicators]. *Current issues of the humanities*, V. 31 (2), 2020, pp. 120–127. [In Ukrainian].
4. Melnyk T. P. Formuvannia profesiino zorientovanykh komunikatyvnykh navychok studentiv-inozemtsiv medychnykh spetsialnostei u protsesi vyvchennia ukrainskoi movy yak inozemnoi [Formation of professionally oriented communicative skills of foreign students of medical specialties in the process of learning Ukrainian as a foreign language]. *Medical education*, 2019, Nr 3, pp. 75–78. [In Ukrainian].
5. Melnychuk I., Pashko M. Formuvannia ukrainomovnoi profesiinoi kompetentnosti inozemnykh studentiv medychnykh spetsialnostei zasobamy interaktyvnykh tekhnolohii [Formation of Ukrainian-language professional competence of foreign students of medical specialties by means of interactive technologies]. *Naukovi zapysky. Series: Pedagogical sciences*, 2020, V. 189, pp. 29–33. [In Ukrainian].
6. Osvitno-profesiina prohrama «Medicine / Medytsyna» (mova navchannia anhliiska) : Project. [Educational and professional program «Medicine»]. [In Ukrainian].
7. Pro zabezpechennia funktsionuvannia ukrainskoi movy yak derzhavnoi : Zakon Ukrainy N 2704-VIII vid 25 kvit. 2019 r. [On ensuring the functioning of the Ukrainian language as the state language: Law of Ukraine] [In Ukrainian].
8. Solodiuk N. V. Interaktyvni metody navchannia v protsesi vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi [Interactive teaching methods in the process of teaching Ukrainian as a foreign language]. *Actual problems of teaching foreign students: materials of interuniversity scientific pract. conf. Dnipro*, 2018, 180 p., pp. 102–103. [In Ukrainian].